

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

46.4
Greve

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

BIDRAG TIL
GREVE KOMMUNES HISTORIE

VILHELM PEDERSEN

Tegnet af Fru E. Agier 1852

HÆFTE NR. 12.

H.C.Andersen-illustratoren
VILHELM PEDERSEN

Et blad af Karlslundes personalhistorie

Hæfte nr. 12 i serien

"Bidrag til Greve kommunes historie"

VILHELM PEDERSEN

H.C.Andersen-illustratoren

Udgivet af
GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

Oktober 1979

Serien

"BIDRAG TIL GREVE KOMMUNES HISTORIE"

omfatter nu følgende hæfter:

- Hæfte nr. 1. GREVE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 2. GREVE SOGN - FOLKETÆLLINGEN 1801.
- Hæfte nr. 3. KILDEBRØNDE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 4. OEDERS EFTERRETNINGER 1771.
- Hæfte nr. 5. 7 SOLDATERBREVE FRA 1864.
- Hæfte nr. 6. TUNE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 7. KARLSLUNDE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 8. SAMTALE MED MAREN PETERSEN.
- Hæfte nr. 9. FORSAMLINGSHUSET "GODTHAB"s
START I 1898.
- Hæfte nr. 10. BYBRANDEN I KILDEBRØNDE.
- Hæfte nr. 11. TIGGERLIV I GAMLE DAGE.
- Hæfte nr. 12. VILHELM PEDERSEN.

Alle hæfterne kan købes
for kr. 5,- pr.stk.excl.porto.

En af de mest berømte mænd her fra egnen er utvivlsomt maleren og tegneren Vilhelm Pedersen, der var en af de første kunstnere, som illustrerede H.C. Andersens eventyr og historier.

Vilhelm Pedersen blev født på Karlslundejården i 1820, og gennem sin moders slægt havde han nær tilknytning til flere af egnens store gårde - således Gjeddesdal, Benzonsdal og Barfredshøj.

Kønt Vilhelm Pedersen døde ret ung - kun 39 år gammel, foreligger der fra hans hånd en betydelig produktion af tegninger og malerier, portrætter, landskaber, folkevivsscener fra ind- og udland og meget andet. Men det var som H.C. Andersen-illustrator, at han slog sit navn fast og blev berømt langt ud over landets grænser.

"Nå, lad mig
få strikken
om livet",
sagde
soldaten,
og så krøb
han op i
træet.

Hvem husker ikke fra sin tidligste barndom alle de dejlige tegninger til f.eks. "Kejserens nye klæder", "Fyr-tøjet", "Svinedrengen", "Klods-Hans", "Prinsessen på Ærten" eller "Den grimme ælling" for blot at nævne nogle få af de mere end 200 tegninger og vignetter, som Vilhelm Pedersen med sin enestående indlevelsessevne og kunstneropfattelse formåede at berige eventyrene med.

Vilhelm Pedersens tegninger "rammer i deres naive enkelhed hele digterens tone og stemning og synes således sammenvævet hermed, at ingen senere kunstner har kunnet fortrænge ham som H.C. Andersen-illustrator for os danske." (8)

"Hans illustrationer er kendt og elsket af voksne og børn over hele verden" (2), "det er næsten, som om vi kender ham selv, de er så ægte danske, så menneskelig og fint opfattet" (1), "Straks ved deres fremkomst gjorde disse kompositioner stor lykke, og Vilhelm Pedersen har fremfor nogen anden vist sig som digterens åndsfrænde og har ramt hans hele stil og udtryksmåde i småt som stort!" (11)

tallene i parentes henviser til litteraturfortegnelsen.

Det skal have været H.C. Andersen selv, der "fandt" Vilhelm Pedersen - dog vistnok efter et praj fra maleren, professor Wilhelm Marstrand - og at H.C. Andersen satte stor pris på Vilhelm Pedersen som illustratør, kan der næppe være tvivl om, idet han - efter at have set de første prøvetegninger fra Vilhelm Pedersens hånd - overdrog ham alle senere tegneopgaver til eventyrene - selv da Vilhelm Pedersen som søofficer kom i tysk krigsfangenskab.

Og dog mente samtiden, at der i forholdet til Vilhelm Pedersen var en lille orm, der gnavede i digterens sjæl. Han følte sig såret og var jaloux, idet han i sit inderste måtte sande den kendsgerning, at det først var, da eventyrene udkom med Vilhelm Pedersens illustrationer, at der rigtig kom fart i afsætningen.

Da H.C. Andersen udgav sine første eventyr, tillagde han ikke disse så stor en betydning som sin øvrige digtning, og han drømte ikke om, at det skulle blive eventyrene, der grundlagde hans store berømmelse.

Noget lignende skal vistnok have gjort sig gældende for Vilhelm Pedersen, der først og fremmest havde drømt om at blive landskabs- og genremaler.

Som det senere viste sig, skulle alt forme sig helt anderledes; men at de to - hver på sit felt store kunstnere - fandt sammen i et godt og vedvarende kunstnerisk samarbejde, hvor de begge fandt udløsning for de bedste sider af deres talent, er i sig selv lidt af et eventyr.

Da H.C. Andersen begyndte at blive kendt som forfatter, var det endnu ikke almindeligt, at skønlitterære bøger blev illustrerede. Man havde næppe rigtig forståelsen af, hvorledes gode illustrationer kunne vække opmærksomhed og tillige bidrage til yderligere at levendegøre stoffet - ikke mindst i forholdet til børn. Heller ikke H.C. Andersens første eventyrudgave, der påbegyndtes i 1835, var illustreret. Det gik da også noget trevnt med afsætningen, og det varede længe, inden det første oplag blev udsolgt - måske også fordi H.C. Andersens hidtidige digtning havde fået en noget blandet modtagelse - ikke mindst på teatret. Han var

ikke dengang særlig populær - måske snarere tværtimod, og der var næppe nogen, der havde forestillet sig, at han engang skulle blive verdensberømt og udødeliggjort som eventyrdigter.

Men i løbet af efteråret 1849 udkom den første samlede illustrerede udgave af H.C. Andersens eventyr. Bogens illustrator var Vilhelm Pedersen - udvalgt blandt adskillige andre og mere kendte kunstnere - og det viste sig hurtigt, at hans tegninger i høj grad behagede publikum, skønt der intet iøjnefaldende var ved dem i retning af ejendommeligt stilpræg. Der var tværtimod noget fortroligt-anonymt over dem, så menneskeligt og fint opfattet og i det hele så indtagende, at man fordybede sig i dem i en sådan grad, at det hævdedes, at folk ofte købte bøgerne mindre for Andersens end for Vilhelm Pedersens skyld.

Den nye eventyrudgave fik vind i sejlene, efterspørgslen var stigende, afsætningen gik strygende, og selv om visse af eventyrene forlængst var blevet kendt i udlandet, kom der nu yderligere fart i oversættelserne til fremmede sprog. Efterhånden blev eventyrene kendt over det meste af Europa - og tid efter anden langt uden for Europas grænser - ofte med Vilhelm Pedersens illustrationer.

Med årene opnåede H.C. Andersen en helt enestående berømmelse som den geniale eventyrdigter, han var. På danske herregårde og slotte kappedes man om at vise ham den størst mulige gæstfrihed, på sine mange udenlandsrejser var hen en velset gæst hos tidens mest betydelige personligheder, han havde sin gang i de fornemste kredse, og i adskillige europæiske fyrstehuse viste man ham en opmærksomhed og en gæstfrihed, som næppe nogensinde er blevet nogen anden dansk kunstner til del.

Men medens H.C. Andersen soled sig i berømmelsens lys og efterhånden blev en velsitueret mand, der fik råd til sine mange og lange udenlandsrejser, sad hans illustrator Vilhelm Pedersen med sin familie i meget små kår i en lille tjenestebolig i Nyboder i København. Vel faldt der lejlighedsvis solstrejf fra digterens berømmelse over Vilhelm Pedersen og hans familie; men den økonomiske succes fik han kun meget ringe del i, idet han måtte tage

til takke med det en gang for alle udbetalte tegnehonorar - som tilmed var ret beskedent.

Tilsyneladende levede de to kunstnere dog i et godt forhold til hinanden. Deres brevveksling er præget af venlighed og gensidig respekt - fra Vilhelm Pedersens side dog måske lidt underdanig - således når han titulerer H.C. Andersen "Gode hr. professor", "Kære hr. professor", "Bedste hr. professor" og så videre. Men således var tonen måske dengang. H.C. Andersen var jo blevet en stor mand - en berømt - og mon ikke Vilhelm Pedersen har været meget taknemlig for alle de tegneopgaver, digteren betroede ham netop inden for den genre, hvor Vilhelm Pedersen fik udløsning for alle de bedste sider af sit talent og dermed slog sit navn fast som en betydelig kunstner?

Thomas Vilhelm Pedersens forældre var Ove Christian Pedersen, kaptajnløjtnant i søetaten, (1780-1821) og Oline Henriette Barfred (1788-1872).

Han blev født den 29/1-1820 på Karlslundegården i Karlslunde, hjemmedøbt den 6/3 s.å. og fremstillet i Karlslunde kirke den 20/11-1821, hvor fadderne var hans moders søskende, jomfru Emilie Barfred, Laurits Barfred, Barfredshøj, kaptajnløjtnant i søetaten, og Frederik Barfred, Gjeddesdal, eksamineret jurist.

Moderens slægt var som nævnt fra de store gårde her på egnen. Den først kendte i slægten er vinhandler Frederik Barfred, der blev født i Kalundborg i 1711. Han erhvervede i 1739 borgerskab som grosserer og vinhandler i København. To år senere giftede han sig med Kristiane Rasmussen, der var datter af en brygmester, og med hende fik han 12.000 rigsdaler i medgift. Således fik han driftskapital, og da han var en dygtig og heldig forretningsmand og startede sin forretning på et tidspunkt, hvor landets almindelige forarmelse afløstes af en opgangstid, endte han sine dage som en meget velhavende mand. I 1757 havde hans forretning taget et sådant opsving, at han kunne købe hovedgården Benzonsdal med tilhørende bøndergods - herunder adskillige

fæstegårde her på egnen - ialt 668 tdr. hartkorn. I 1786 overdrog han Benzonsdal til sin søn, justitsråd Jens Laurits Barfred, der var Oline Henriette Barfreds fader - og således Vilhelm Pedersens morfar - og han solgte år 1800 gården videre til sin søn Frederik Matthias Barfred, der i 1853 solgte den til baron C. Lerche.

I 1797 erhvervede Jens Laurits Barfred tillige Gjeddesdal, af hvilken han udstykkede Barfredshøj, som han overdrog til en af sine sønner. (12)

Justitsråden skal have været en usædvanlig dygtig og energisk mand, der udvidede Gjeddesdals jorder, anlagde nye veje, restaurerede gårdens bygninger, opførte flere nybygninger, forbedrede og moderniserede gårdens drift, indførte den tids maskinskraft - d.v.s. 8-hestes tærskværk og -mølle - altsammen meget kostbare dispositioner, men i gode tider vel nok fornuftige investeringer.

Men i kølvandet på Napoleonskrigene opstod der vanskelige tider og kriser over det meste af Europa, og selv om Danmark ikke var direkte involveret i disse krige, gik vi dog ikke ram forbi. England bombarderede København og ranede hele vor krigsflåde - en af de betydeligste i Europa - vi mistede Norge, dele af landet var i lang tid besat af spanske tropper, staten gik bankerot, og derefter fulgte en lang og streng krise for landets hovederhverv - landbruget.

Alt dette var mere end selv en så dygtig landmand som justitsråd Barfred kunne klare - han gik fallit og mistede sine besiddelser. (4)

Faderens slægt stammede fra Jylland, hvor den først kendte er en skoleholder i Tjæreborg, hvis kone skal have været af præsteslægt. Deres søn, Troels Pedersen, som var Ove Christian Pedersens fader - og således Vilhelm Pedersens farfar - kom som ung i malerlære. Da han senere for-gæves søgte arbejde og videre uddannelse i København, førte han i nogle år en ret omflakkende tilværelse som herregårdsmaler og tegnelærer for "adelige og fornemme folks børn" rundt omkring i landet. Det skal have været

det talent, som han herunder lagde for dagen sammenholdt med de forbindelser, som han samtidig erhvervede i "fornemme kredse", der gjorde det muligt for ham senere at blive ansat som "ridsemester" d.v.s. tegnelærer ved Sorø Akademi.

Det var en beskeden og knapt aflønnet stilling; men Troels Pedersen formåede med sit ubestridelige tegnetalent at skaffe sig visse ekstraindtægter, f.eks. ved at tegne prospekter af forskellige herregårde på Sjælland og Lolland-Falster - det var jo før fotografierens kunst var kendt - og derved blev han i stand til ikke alene at leve i ret gode kår, men tillige at give sine 6 børn en god uddannelse. (3)

Fra denne familie nedstammer en lang række fremtrædende personligheder, af hvilke adskillige på enestående vis har øvet en betydelig indsats i det danske samfund - såvel inden for statstjenesten og administrationen som i det private erhverv - og ikke mindst inden for kunsten, hvor den gamle ridsemesters talent stadig er slået igennem i generation efter generation helt frem til nutiden. (2)

Ove Christian Pedersen, der var ridsemesterens yngste søn, havde arvet faderens talent; men han ville dog ikke være hverken tegnelærer eller maler, men søofficer. Han gennemgik søofficersskolen og blev en dygtig og afholdt officer. Allerede som 21-årig udmærkede han sig, idet han med kanonbåden "Fåborg" tog kampen op med to engelske brigger for at forsvare en prise, som han netop havde snuppet for næsen af dem.

I 1821 gjorde han tjeneste som næstkommanderende på skibet "Najaden" under et togt til Dansk Vestindien, og den 2/6-1821 blev han forfremmet til kaptajn og chef for skibet.

Da han den 31/3-1811 giftede sig med Oline, fik han Karlsrundergården i medgift. Alt tegnede sig lyst og godt for det unge ægtepar, og de syntes at kunne se en lang og lykkelig fremtid i møde - men så kom ulykkerne i hurtig rækkefølge efter hinanden.

Den 25/6-1821 døde Ove Christian Pedersen på Sct.Croix - kun 3 uger efter at han var blevet forfremmet til kaptajn.

Oline sad nu tilbage som enke med 6 børn, af hvilke den ældste var 9 år og den yngste - Vilhelm - kun 1½ år gammel.

Det var en stor og vanskelig opgave for så ung en kvinde alene at skulle opdrage en så stor børneflokk og samtidig drive en stor gård - ikke mindst under en landbrugskrise.

Et årstid senere døde Olines fader, og 3 år senere - i 1824 - nedbrændte Karlslundegården til grunden - kun den østlige udlænge blev reddet.

Oline var nu nødsaget til at afhænde gården - endog med så store tab, at hun blev helt uformuende - og hun måtte derfor indstille sig på at klare dagen og vejen for sig selv og sine børn med sin beskedne enkepension alene. Hun flyttede til København med sine 6 børn:

Elise, 12 år, senere gift med sin fætter Troels
Georg Pedersen,

Ove Christian, 11 år, senere søofficer og chef for
marineministeriet,

Laura Troelsine, 10 år, senere gift med konsul Isach-
sen, Kristianssand,

Oline, 8 år, senere gift med møller Sarauw, Sorø,

Peter, 7 år, senere grosserer og gift med sin kusine
Bolette Barfred,

Vilhelm, 4 år, som denne beretning handler om.

Familien flyttede ind i ejendommen Strandgade 6, Christianshavn (Tordenskjolds gamle ejendom), som ejedes af Olines svoger.

Trods den beskedne enkepension lykkedes det Oline at skaffe sine tre begavede sønner en god uddannelse - dog med nogen økonomisk støtte fra den bedre stillede del af familien - og iøvrigt vejledet af sin svoger, digteren Fr. Paludan Müller.

Vilhelm blev indskrevet i Efterslægtsselskabets skole, hvor man hurtigt lagde mærke til hans udprægede tegnetalent.

"Hans lærer i denne kunst erklærede ham for den flinkeste af skolens disciple." (3)

Da han senere besluttede at ville gå søofficersvejen, tilbød skolens rektor at lade hans friplads stå åben for ham - ifald han ikke skulle kunne klare officersskolens optagelsesprøve. Men Vilhelm bestod prøven og blev optaget på Søakademiet som officerselev.

Han var ingenlunde nogen stærk og robust natur, og når han trods dette alligevel valgte at blive søofficer, hænger dette vel nok sammen med, at både hans far, morbroderen og hans storebroder havde valgt denne vej, og måske kan også den omstændighed, at han boede i Tordenskjolds gamle ejendom, have bevæget hans fantasi i samme retning.

Det viste sig snart, at Vilhelm Pedersen ikke rigtigt tålte det barske liv på søen, han blev let forkølet og fik feber, og engang da han som purung kadet var med på et togt i Nordsøen, fik han en så alvorlig lungebetændelse, at man "allerede havde tømret hans ligkiste." (3) Senere pådrog han sig en så ondartet tyfus, at han i flere måneder var sengeliggende - et forhold, der forsinkede hans afgangseksamen et helt år og iøvrigt lagde spiren til hans senere brystsygdom - tuberkulose.

Den 15/8-1841 blev Vilhelm Pedersen udnævnt til sekondløjtnant i Marinen; men hans helbredstilstand var da så dårlig, at han kort tid efter måtte søge lo ugers permission for at rekreere sig. I denne periode opholdt han sig hos sin søster i Norge, og i andre lignende tilfælde samt i ferierne opholdt han sig som regel hos en af sine tre søstre, der nærmest kappedes om at pleje og forkæle deres svagelige lillebroder.

Først hen på foråret 1842 kom Vilhelm Pedersen igen i aktiv tjeneste - denne gang om bord på fregatten "Thetis", der skulle på togt til Middelhavet og herunder bringe billedhuggeren Bertel Thorvaldsens kunstværker og samlinger hjem til det nyindrettede Thorvaldsen-Museum i København.

Skibets chef var kaptajn Zahrtmann (senere marineminister). Der var en besætning på 315 mand foruden officers

læger og skibspræst, og sekondløjtnant Vilhelm Pedersen var skibets yngste officer. Man anløb en lang række havne på Afrikas nordkyst, endvidere Athen, Konstantinopel, Neapel og til sidst Livorno, hvor man tog Thorvaldsens kunstskatte ombord - ialt 120 større og mindre kasser - "så meget, at det grænser til umulighed at stuve det hen ombord og ikkun kan ske med stor gene, da både last, banjer og batterier bliver bestuvede..." (3)

Efter et halvt års sejlads var man hjemme igen - alt var vel gennemført - og den 1. november ankrede skibet op på København red. Det milde Middelhavsklima havde haft en gavnlig indflydelse på Vilhelm Pedersens helbred - og måske var det netop det, man havde tilsigtet, da man udvalgte ham - som den yngste af alle officererne - til at komme med på dette togt.

Det følgende år - 1843 - blev kaptajn Zahrtmann adjudant og ledsagede som sådan Christian VIII og dronning Caroline Amalie på dampskibet "Kiel" til badestedet Wyck på øen Føhr, hvor kongeparret ferierede under meget beskedne forhold og iøvrigt førte en ret borgerlig tilværelse.

Vilhelm Pedersen, der var med på denne tur - formentlig efter ønske fra både dronningen og kaptajn Zahrtmann - får sammen med en anden løjtnant det skudsmål, at de begge "ere såre vel anseete af Alle ved Hoffet, hvortil det vel også hielper, at begge er meget gode Dandsere og smukke Mennesker." (3)

Under denne ikke særligt krævende tjeneste havde Vilhelm Pedersen rig lejlighed til at tegne og male, og en af de opgaver, han straks kastede sig over, var at færdiggøre en større tegning, som han havde påbegyndt året før om bord på "Thetis" forestillende alle skibets officerer samlet omkring kaptajn Zahrtmann (tegneren selv med ryggen til).

Arbejdet med denne tegning, der nu findes på Frederiksborg-museet, blev fulgt med levende interesse af alle på skibet - lige fra kongen selv til yngste skibsdreng. Også dronningen syntes interesseret - dog vistnok mindre i kunstværket end i den unge kunstner selv, idet han var en brodersøn af hendes kæreste veninde "Selle".

En dag, da Vilhelm Pedersen - som så ofte før - stod og tegnede på skibets dæk, henvendte kongen sig til ham og spurgte, om han ikke kunne tænke sig at lade sig uddanne som kunstmaler? Jo, lysten manglede ikke; men dels havde han ikke råd til det, dels vidste han ikke, om han havde talent nok, og iøvrigt var han godt tilfreds med at være søofficer. Kongen svarede smilende, at han havde tænkt sig at give ham to års orlov med fuld løn som søofficer, hvis han ville vove forsøget, og selvfølgelig blev Vilhelm Pedersen lykkelig over udsigten til, at han nu kunne følge sit egentlige kald og lade sig uddanne som kunstner. At det var dronningen, der stod bag dette initiativ, kan der næppe være tvivl om, og hun har sikkert ikke haft svært ved at overtale kongen, der var meget kunstinteresseret - og iøvrigt må kongen have haft et ret nøje kendskab til familien Pedersen.

Sagen var nemlig den, at Vilhelm Pedersens faster Frederikke Pedersen (datter af ridsemesteren), gift med møller Hans Henrik Jørgensen i Bromme, i sine unge dage - i en periode på 5-6 år - havde været "Mamselle" d.v.s. guvernante for dronningen, da hun som barn voksede op på Augustenborg slot, og dronningen kunne aldrig glemme sin kære "Selle". Deres venskab og hengivenhed for hinanden fortsatte livet igennem - de var "du's" og på fornavn - og når dronningen på sine rejser passerede Sorø, satte hun altid "Selle" stævne eller besøgte hende i Bromme, og "Selle" var en kær og meget velset gæst på de kongelige slotte. (2)

Dronningen, der selv var barnløs, fulgte "Selle"s børn med den største opmærksomhed og var altid rede med en hjælpende hånd - også efter "Selle"s død, og hendes hengivenhed for "Selle" kom også den øvrige del af familien Pedersen tilgode. Det var således dronningen, der udvirkede, at Vilhelm Pedersens ældste broder blev optaget på søofficersskolen, og hun bekostede selv hans uddannelse. (2)

Vilhelm Pedersen kunne nu lade sig uddanne på Kunstakademiet i to år, og derefter bevilgede kongen endnu to år og senere yderligere to år; men den sidste bevilling blev dog ikke benyttet fuldt ud, idet Vil-

helm Pedersen ved krigsudbruddet i 1848 meldte sig som frivillig til aktiv krigstjeneste i søværnet.

Det var professor Wilhelm Marstrand, der forberedte ham til optagelsesprøven, og skønt Vilhelm Pedersen - beskeden, som han var - havde søgt om adgang til en af de laveste klasser, indtegnede Akademiet ham straks i en af de højere klasser, nemlig modelskolen, idet man efter de indleverede prøvetegninger fandt ham fuldt kvalificeret hertil.

Nogen flittig elev, der slavisk fulgte undervisningen, var han ikke, dels var hans helbred som nævnt ikke godt, dels var han ofte forstemt over misforholdet mellem sin kunnen og sine ambitioner; men efterhånden kom der dog mere stadighed over det hele, og han begyndte endog samtidig med studierne at påtage sig lønnet tegnearbejde til forskellige litterære værker.

I vinteren 1845-46 fulgte han undervisningen mere regelmæssigt end nogensinde tidligere - måske fordi professor Marstrand tog sig personligt af ham - overbevist, som han var, om Vilhelm Pedersens talent. Den følgende sommer, da han opholdt sig hos sin søster i Sorø, kom han ind i en mere produktiv periode og kastede sig især over studier af dyr, træer og landskaber.

Samme år forlovede han sig med sin kusine på fædre side, Adolfine Pedersen, kaldet "Alfi", datter af organist Frederik Wolf Pedersen. Den lykkelige forelskelse, som skinner meget tydeligt igennem i hans frierebreve (som er bevaret), gav ham tilsyneladende nye kræfter, thi i løbet af vinteren fuldførte han ikke mindre end fire malerier - alle med motiver fra Sorøegnen: "Bønderpiger, som vaske", "Aftenscene på Landet" "Parti fra Bromme Mølle" og "Landevejsscene", som han debuterede med på forårsudstillingen på Charlottenborg i 1847.

Det var omkring denne tid, at H.C. Andersen henvendte sig til ham og spurgte, om han kunne tænke sig at lave illustrationer til hans tyske forlægger C.B. Lorck i Leipzig, der agtede at udgive en illustreret eventyrudgave på tysk, og da Vilhelm Pedersen var interesseret

i denne opgave, sendte han H.C. Andersen tre prøvetegninger til eventyret "Svinedrengen" og lovede at levere ialt 90 tegninger for en pris af 300 rigsdaler; men samtidig forbeholdt han sig retten til selv at udgive tegningerne i Danmark, "thi på anden måde kunne han ikke stå sig ved det." (3)

"Stå for!!!" sagde prinsessen,
og så stillede alle hofdamerne
sig for, og han kyssede da.

H.C. Andersen syntes, at tegningerne var "smukt og genialt gjort", og at prisen var "særdeles billig"; men skønt Lorck - der forøvrigt var dansker og senere blev dansk konsul i Leipzig - accepterede alt, fik Vilhelm Pedersen aldrig sine originaltegninger tilbage.

Senere gik Lorck i forhandling med bogtrykker Reitzel i København og solgte denne de klichéer, som han havde ladet udarbejde i Tyskland, til brug ved udgivelse af en illustreret dansk eventyrudgave; men han beholdt stadig selv de tilsendte originaltegninger og afholdt på denne måde Vilhelm Pedersen fra - stik imod aftalen - selv at udgive disse i Danmark.

I et brev til Vilhelm Pedersen gik Lorck endog så vidt, at han beskyldte ham for, at han ved sine rykkerbreve havde forsinket sagen så meget, at den planlagte eventyrudgave ikke ville kunne udgives til den fastsatte tid.

Dette var mere, end Vilhelm Pedersen kunne bære, og skønt han var i sin soleklare ret, sendte han Lorck en undskyldning og lovede skyndsomt de resterende tegninger for ikke at forsinke udgivelsen.

Det må her bemærkes, at H.C. Andersen i dette forhold egentlig kun figurerede som proponent, og at han som sådan næppe kunne have direkte indflydelse på Lorcks dispositioner; men han forsøgte dog i et brev til Lorck at støtte Vilhelm Pedersens krav - men altså forgæves.

Da H.C. Andersen fyldte 70 år, forærede Lorck ham alle Vilhelm Pedersens originaltegninger - smukt indklæbede i et album. Dette kom senere i privateje, men det findes nu i H.C. Andersen-museet i Odense.

I 1863 udsendte bogtrykker Reitzel en ny eventyrudgave med Vilhelm Pedersens tegninger, og skønt H.C. Andersen for dette oplag modtog et forfatterhonorar på

ikke mindre end 3.000 rigsdaler - dengang en meget betydelig sum - blev der ikke en rød øre til Vilhelm Pedersens enke og hendes tre små børn, der dengang sad i så fattige kår, at de ofte ikke vidste, hvorfra de skulle skaffe det daglige brød.

Vilhelm Pedersen kunne have sikret sig selv og sine efterkommere ved en kontrakt; men det gjorde han ikke - han var alt for godtroende, og dengang fandtes der ikke lovfæstede regler til beskyttelse af forfatter- og kunstnerrettigheder - et forhold, der iøvrigt medførte, at Vilhelm Pedersens tegninger tid efter anden blev benyttet frit af alverdens forlæggere.

"Men han har jo ikke noget på",
sagde et lille barn.

Som nævnt meldte Vilhelm Pedersen sig ved krigsudbruddet i 1848 til tjeneste i søværnet, og i foråret 1849 gjorde han tjeneste om bord på fregatten "Gefion", der sammen med linieskibet "Christian VIII" var stillet til rådighed for hærledelsen i Jylland.

Den 5.april sejlede de to krigsskibe - ledsaget af to mindre dampere - ind i Eckernførde Fjord for at fordrive fjenden fra nogle kystbatterier, idet man stolede fuldt og fast på, at de bevægelige slagskibe ville være de faste landbatterier ubetinget overlegne.

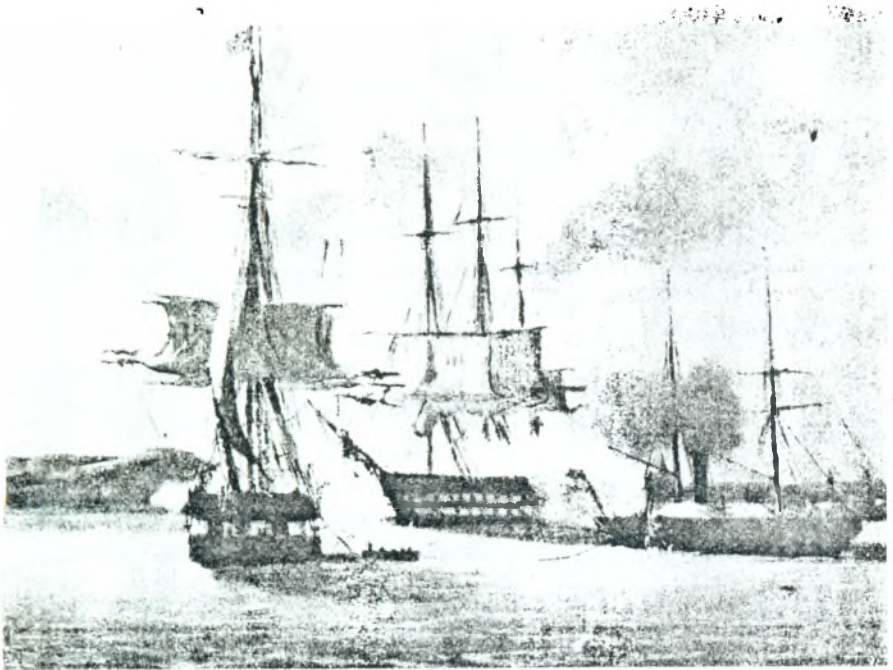
Det viste sig hurtigt, at dette var en skæbnesvanger fejlvurdering af situationen, idet de to store slagskibe under uheldige vindforhold ikke var tilstrækkeligt manøvredegtige. Da man efter nogen tids kamp ville trække sig tilbage ved de to dampers hjælp, fik den ene damper maskinskade, og en fjentlig kugle sprængte trossen mellem den anden damper og det krigsskib, den skulle slæbe ud af fjorden.

Under disse forhold var der ikke andet at gøre end at fortsætte kampen for at forsøge at sætte landbatterierne ud af spillet; men under de fortsatte kamphandlinger blev "Christian VIII" skudt i brand, og da ilden forplantede sig til ammunitionsammeret, sprang skibet i luften.

Da "Gefion" på dette tidspunkt var så stærkt beskadiget af kamphandlingerne, at det syntes håbløst at fortsætte, strøg man flaget og overgav sig.

Under hele slaget havde Vilhelm Pedersen - "uagtet han tidlig under affæren blev såret" - udmærket sig "ved udholdenhed og rolighed". (3) Således havde han koldblodigt ført en båd over til "Christian VIII" for at hente lægehjælp til de mange sårede på "Gefion", hvorved lægen i sidste øjeblik undgik at dele skæbne med det øvrige mandskab, da skibet sprang i luften. Endvidere havde han - "skønt stærkt blødende fra sine sår" - ledet landsætningen af "Gefion"s sårede mandskab.

Skønt hele slaget var ret kortvarigt, havde "Gefion" af en besætning på 400 mand et tab på ialt 23 døde og 62 sårede.

Kampen i Eckernförde Fjord. Olie. 1849. 28 × 36 cm. Frederiksborg Slot.

Episode under slaget i Eckernförde fjord.

En chalup - ført af Vilhelm Pedersen - lægger til ved "Gefion" efter at have hentet en læge på "Christian VIII", der umiddelbart efter sprang i luften.

Som krigsfange blev Vilhelm Pedersen ført til byen Segeberg nordvest for Lybæk, hvor han havde det ret frit, og da han først var kommet over udmattelsen efter blodtabet, begyndte han påny at tegne og male.

H.C. Andersen var nu kommet i bekneb, idet han for en tid havde mistet forbindelsen med sin højt værdsatte illustratør; men det lykkedes ham ret hurtigt at opsøge

Vilhelm Pedersens opholdssted. Herom underrettede han straks sin tyske forlægger Lorck, og på dennes anmodning illustrerede Vilhelm Pedersen under sit fangenskab eventyrene "Vanddråben", "Det gamle hus", "Den lille pige med svovlstikkerne", "Den lykkelige familie", "Historien om en moder" og "Flipperne".

Ved våbenstilstanden i august måned samme år slap Vilhelm Pedersen fri af fangenskab, og kort tid efter blev han for sin indsats i slaget i Eckernførde fjord dekoreret med Ridderkorset.

I 1850 deltog han igen i krigen - denne gang om bord på korvetten "Valkyrien", og herunder blev han forfremmet til premierløjtnant.

Da Vilhelm Pedersen efter krigens afslutning ikke kunne forvente at få sin permission forlænget for at fuldføre sin uddannelse, fortsatte han sin tjeneste i søværnet.

Den 16. april 1851 giftede han sig med "Alfi"; men allerede få dage efter brylluppet blev han udkommanderet til Vestindien på briggen "Ørnen". Halvandet år efter vendte han tilbage - stærkt svækket af det usunde klima i de vestindiske farvande, og han var nu syg eller rekonvalescent indtil sommeren 1853.

Under togtet til Vestindien havde han så godt som intet tegnet eller malet. Men næppe var han vendt hjem, før H.C. Andersen opsøgte ham og bad om flere illustrationer, idet det syntes uomtvisteligt, at netop Vilhelm Pedersens illustrationer i høj grad havde forøget eventyrenes popularitet og dermed fremmet efterspørgsel og afsætning - et forhold, som på en vis måde skal have ærgret H.C. Andersen. Større var han altså ikke - selv om han var stor.

Måske var der ligefrem gået mode i eventyrene - i hvert fald ville både Lorck og Reitzel meget gerne udgive endnu et oplag med nye illustrerede eventyr. Samtidig agtede et andet firma at udgive en "Folkekalender for Danmark", i hvilken H.C. Andersen tid efter anden skulle offentliggøre sine nyeste eventyr, og det var så hensigten, at Vilhelm Pedersens illustrationer skulle benyttes af alle tre forlæggere.

Vilhelm Pedersen accepterede forslaget, men betingede sig, at han selv skulle overføre originaltegningerne på de kriderede træstokke (klichéerne), idet dette arbejde hidtil var blevet udført så dårligt, at gengivelserne på tryk var betydeligt ringere end originalerne.

Men først hen på foråret 1854 var Vilhelm Pedersens helbredstilstand bedret så meget, at han for alvor kunne tage fat på arbejdet. Og så kom der en ny standsning, idet han den 1. marts blev udkommanderet til Nyborg for at overtage posten som næstkommanderende på vagtskibstationen Storebælt.

Et år senere - i foråret 1855 - forenedes Vilhelm Pedersen igen med sin familie i sin nye tjenestebolig i den nu nedrevne del af Haregade i Nyboder. Men det gik stadig tilbage med helbredet, og i perioder var han helt ude af stand til at passe sin tjeneste. Herom siger en slægtning, digteren Fr. Paludan Müller, at den nye bolig "med dens lave beklumrede værelser - trods det lykkelige huslige liv han der førte med kone og børn, slægt og venner - befordrede hverken hans sundhed eller hans produktion, som med undtagelse af enkelte udkast til større malerier mest bestod af illustrationer." (3)

I hjemmet kom H.C. Andersen jævnligt for at læse sine nyeste eventyr for Vilhelm Pedersen, og herunder sad husets lille søn, Viggo, som oftest på en skammel under bordet i den dybeste forundring - dog ikke over eventyrene, som han næppe forstod ret meget af, men derimod over digterens - som det forekom ham - usandsynligt store fædder.

Efter et rekreationsophold i forsommeren 1856 følte Vilhelm Pedersen sig så vel restitueret, at han kunne deltage som næstkommanderende på dampskibet "Thor"s krydstogt i Østersøen og Nordsøen - et togt, der havde en så gavnlig indflydelse på hans helbred, at både han selv og hans familie fatte håb om en grundig helbredelse. Det var i dette håb, han søgte og fik 8 måneders permission for sammen med en ven at tage en tur til Syden.

Rejsen blev påbegyndt den 11. november, og turen gik over Pisa og Florens til Rom. Under hele turen tegnede og malede han flittigt, og hans skitsebøger viser, at han særligt kastede sig over folkelivsscener, enkelt personer og husdyr - foruden studier af kunstværker, som vakte hans interesse i museer og gallerier.

Hjemturen gik over Marseille og Paris; men de ubekvemme rejseforhold, skiftende logier, ophold i kolde museer og køligt vintervejr virkede nedbrydende på hans i forvejen sarte helbred, og skønt han allerede i Rom var begyndt at spytte blod, ville han absolut forlænge turen over Paris. Følgen blev, at hans helbred ved hjemkomsten var i en ynkelig forfatning.

Skønt det nu gik stærkt tilbage med helbredet, vedblev han til det sidste at tegne og male - også til eventyrene, til hvilke hans sidste arbejde var tegningerne til "De vises sten".

Vilhelm Pedersens samlede produktion til H.C. Andersens eventyr og historier omfatter ialt 212 tegninger og vignetter - et arbejde, som han på sit dødsleje selv betegede som en "dyngede uden værd" - lidet anende, at netop hans H.C. Andersen-illustrationer skulle komme til at gå deres sejrsgang over næsten hele verden, og at ingen senere kunstner har formået at fortrænge ham på dette felt, skønt der nu er forløbet 120 år siden hans alt for tidlige død.

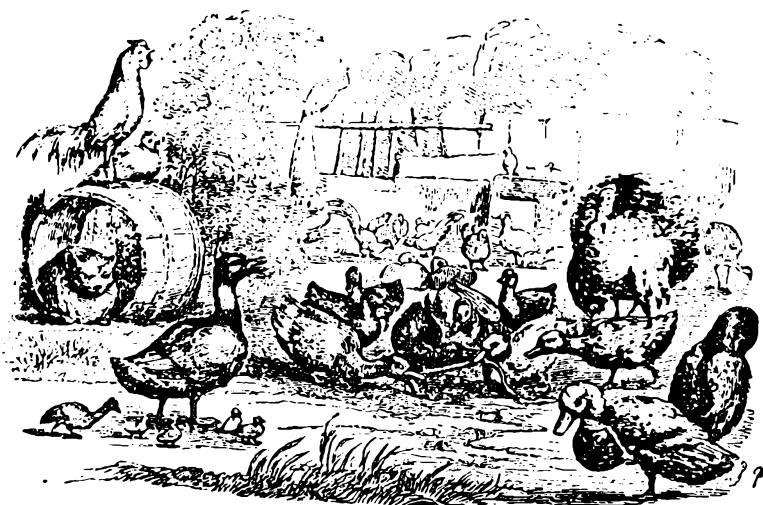
Vilhelm Pedersen døde natten til den 13. marts 1859, og efterlod sig foruden sin kone tre små børn, en datter, der døde som ung, og to sønner, Viggo og Thorolf, der begge blev betydelige kunstnere. (5)

Han blev begravet på Assistens kirkegård i København.

Bj.H.

LITTERATUR:

1. "Bromme Mølle" Gerda Mundt.
2. "Tegnemesterens Efterkommere" Gerda Mundt.
3. "H.C.Andersen-illustratoren Vilhelm Pedersen"
Niels Th. Mortensen.
4. "Greve og Kildebrønde sognes historie"
Wilhelm Antoniewitz.
5. "Maleren Viggo Pedersen" Niels Th.Mortensen.
6. "Maleren Stefan Viggo Pedersen"
Niels Th.Mortensen.
7. "Fregatten "Gefion"s Togt i 1849"
C.V.Hornemann
(Bibliotek for læger, 3 R., VII,
1850)
8. "Weilbachs Kunstnerleksikon"
Bind II, 1949.
- 9.. "Mit Livs Eventyr" H.C.Andersen.
10. "Eventyr og Historier" v/H.C.Andersen (flere udg.)
11. "Salomonsens leksikon" Bind 18.
12. "Fra Arkiv og Museum" Bind I, pag. 533 f.f.
13. "Krak, Danmark" Bind V, spec.Karlslunde,
Thorslunde og Reerslev sogne.
14. "Kirkebøger" fra ovennævnte sogne.
15. "Karlslunde Sogn" v. V. Mortensen.

Og så kom de ind i andegården,
der var en skrækkelig støj der-
inde, thi der var to familier,
som sloges om et ålehoved, og
så fik katten dog det.

Og så blev Klods-Hans kong
fik en kone og en krone
og sad på en trone.